

begrip

moslims

christenen

Nr 43 jan/febr 1979

abt. f 15.--

losse nrs" 3.--

giro 815474

ZENDING ONDER MOSLIMS IN NEDERLAND?

(televisie-gesprek IKON)

BOEKBESPREKING

UIT DE AKTUALITEIT

"Begrip"

Wüstelaan 80

Santpoort

Ten geleide

Aan het zoeken naar waarheid wordt geen recht gedaan als iemand, of hij gelovig is of atheïst, met zijn geloof of zijn ideeën vals spel speelt. Anderzijds zullen overtuigingen, als ze diep beleefd worden, noodzakelijkerwijze naar buiten uittreden.

De eerste houding is een waarschuwing tegen grauwe inschikkelijkheid die alleen maar aanleiding kan geven de ander niet "au sérieux" te nemen; de tweede houdt het gevaar in om te vervallen in een vorm van agressiviteit die wrevel en verzet oproept.

Het Christendom, evenals de andere godsdiensten, is een godsdienst met een zending; het wordt gedragen door het geloof in de Bijbel en door diep beleefde overtuigingen die op persoonlijke wijze naar buiten gedragen worden.

Om bovengenoemde gevaren van inschikkelijkheid en agressief optreden te vermijden zal men zich voortdurend moeten bezinnen hoe men zijn overtuiging naar buiten uitdraagt, en zo nodig elkander bijsturen.

In dit nummer geven we de tekst weer van het forumgesprek dat gehouden werd tussen theologen uit de Reformatie over de zending onder moslims in Nederland. Het werd uitgezonden via de T.V. in het IKON-programma van 4 november 1978.

P. Backx

Inleiding

Wat hier volgt is de uitgetypte tekst van een forumgesprek over al of niet evangeliseren onder moslims in Nederland, uitgezonden door de IKON-televisie op zondagmiddag 4 november 1978 van 5.00 tot 5.30 uur.

Terwille van de leesbaarheid zijn slechts zeer kleine wijzigingen aangebracht. Het karakter van de gesproken tekst is onaangetast gebleven. Het gesprek stond onder leiding van de heer H. Biersteker, medewerker van de IKON-televisie. Aan het gesprek namen de volgende personen deel: Prof. Dr. J. Bouman, van 1960-1970 verbonden aan de Near East School of Theology in Beiroet, sedert 1973 hoogleraar in Marburg, predikant in de Nederlands Hervormde Kerk; Dr. P.B. Dirksen te Cegstgeest, die 14 jaar Oud-Testamentische vakken doceerde aan het seminarie van de Evangelisch-Koptische Kerk te Kaïro. Dr. Dirksen keerde terug in Nederland in 1977 en is verbonden aan het Visser 't Hooft College te Leiden als docent godsdienst. Hij is predikant in de Nederlands Hervormde Kerk. Drs. J. Slomp, 13 jaar werkzaam in Pakistan. Vanaf 1968 verbonden aan het Christian Study Centre in Rawalpindi. Drs. Slomp is sedert 6 juli '77 predikant in algemene dienst van de gereformeerde kerken in Nederland om voorlichting te geven over de ontmoeting met moslims. Dr. B. Wentsel is gereformeerd predikant te Den Haag.

Aanleiding tot dit gesprek op de televisie waren twee artikelen van Dr. P.B. Dirksen. Het eerste artikel had tot titel "Zending onder Moslims" en verscheen in Woord en Dienst (jg 27 nr.4 van 18 febr.1978). Het tweede verscheen in Voorlopig (sept. 1978 10e jg nr. 9) en droeg tot titel de uitdagende uitspraak: "Geen zending onder moslims in Nederland". Dr. B. Wentsel reageerde hierop in "Gereformeerd Den Haag" (13e jg nr. 9 van 4 mrt 1978) met de vraag "Geen Goede Tijding voor Islamiëten?". Reacties op deze bijdrage van Dr. B. Wentsel kwamen o.a. van Ds. C.M. Overdulve en Drs. J. Slomp. Beide reacties werden niet als zodanig afgedrukt, maar "verwerkt" in twee artikelen van de eindredakteur Ds. J. Winter in Gereformeerd Den Haag van 25 mrt. en 8 apr. Ook een antwoord van Dr. Wentsel werd verwerkt door Ds. Winter.

De IKON heeft geprobeerd ook medewerkers van de "Stichting voor verbreiding van het Evangelie onder Moslims in Nederland", waarin samenwerken de gereformeerde zendingsbond in de Nederlands Hervormde Kerk, de stichting Morgenlandzending, de hervormde bond voor inwendige zending op gereformeerde grondslag en de christelijk gereformeerde kerken, vertegenwoordigd door haar deputaten voor zending en evangelisatie, bij dit gesprek te betrekken.

De organisatoren van het IKON-gesprek wilden namelijk alle eenzijdigheid en mogelijke partijdigheid uit de weg gaan. Het lukte echter niet iemand te vinden die bereid was om de visie die tot de bovengenoemde stichting leidde, voor de beeldbuis te verdedigen. Vandaar dat Dr. J. Bouman, hervormd predikant en islamoloog, gevraagd werd aan het gesprek deel te nemen.

H. Biersteker: De verhouding tussen christendom en andere godsdiensten zoals jodendom, islam, hindoeïsme en boeddhisme. De afdeling die zich daarmee bezig houdt heeft als naam "Dialogo tussen levende godsdiensten". (Werelddraad van Kerken).

Het argument voor die dialoog is: dat de belijders van de verschillende godsdiensten steeds vaker op elkaar gedrukt worden in de wereld van vandaag. Tussen de deskundigen en de voorgangers van deze godsdiensten worden al gesprekken gehouden, maar op plaatselijk niveau zijn de meesten nog niet zo ver. Wat gaat ons dat aan. De oecumenische beweging zijn wij.

In Nederland leven, werken en bidden ongeveer 200.000 moslims. De meeste van hen zijn buitenlandse arbeiders, eigenlijk vluchtelingen voor de armoede in hun eigen land, op zoek naar een bron voor levensonderhoud. Dat klopte prachtig met de behoefte aan goedkope ongeschoolde arbeid bij het nederlandse bedrijfsleven en zo via onze wervingskantoren kwam de grote stroom op gang. Om elkaar in leven te houden, moeten ze elkaar los laten. Het familieverband, dat daar zo ongeveer alles is, wordt verbroken. Vroeger was de wereld van de Islam ver van ons bed. Maar nu staan dicht bij ons bed de stapelbedden van islamitische arbeiders uit landen als Turkije en Marokko.

Wij en zij hebben elkaar eerst wijs gemaakt dat het een tijdelijk verschijnsel was: gastarbeider. Maar de werkelijkheid van de economische verhoudingen in de wereld heeft ons dat inmiddels wel afgeleerd. Het zijn blijvers. Op het punt van arbeidsvoorwaarden en van hun veelal nog erbarmelijke huisvesting kunnen ze geen vuist maken. Daar zijn ze veel te kwetsbaar voor. Maar waar het gaat om hun cultuur, hun godsdienst manifesteren ze zich steeds duidelijker. Alleen al in de laatste drie jaar ontstonden er meer dan vijftig Islamitische stichtingen en verenigingen in ons land. De moslims hebben hier een groot gebrek aan gebedsruimte. Daarom wenden zij zich tot de christenen met de vraag of zij de kerk mogen lenen. Dat leidt tot grote verdeeldheid in de kerkelijke gemeente. De een kan het niet aanzien dat Allah wordt aangeropen in een kerk, de ander vindt het een schande om deze mensen geen gebedsruimte te geven. Van medeleven met de buitenlanders op een wat grotere schaal is nog niets te merken. We leven volstrekt langs hen heen. Ook de nederlandse christenen zijn nog ver verwijderd van de dialoog met de moslims. In bepaalde sectoren van de kerken worden wel plannen gemaakt voor bekeringswerk onder hen. De vraag is: moeten we zo met elkaar omgaan?

Dr. P.B. Dirksen: Ja, ik sta hier erg huiverig tegenover. Ik geloof nl. dat men met iedere bewuste poging moslims tot het christendom te brengen, eigenlijk het tegendeel bereikt van wat men bereiken wil. Men kweekt alleen maar verzet. Een moslim voelt zich, naar ik meen terecht, beledigd doordat hij miskend wordt in wat voor hem het meest waardevol is, hij is zeer bewust van zijn eigen geloof, van zijn geloof dat superieur is aan het christelijk geloof. En iedere benadering waardoor de moslim gekwetst en beledigd wordt, is volgens mij eenvoudig in strijd met de christelijke naastenliefde. Naar ik meen is onze verantwoordelijkheid als Nederlanders en zeer in het bijzonder als christenen meer, dat wij in werkelijk onbaatzuchtige zorg en liefde voor de hier verblijvende islamitische arbeiders doen wat zij nodig hebben in hun sociale problematiek, huisvesting, taalbarrière, afwezigheid van het gezin. Er zijn heel wat moeilijkheden waar zij in leven en ik geloof dat wij in de eerste plaats daarin moeten helpen en ook hen bijstaan in het uitoefenen van hun eigen geloof. Dus m.a.w. onder andere het bouwen van moskeeën, ik geloof dat wij als christenen er eerst toe moeten bijdragen dat zij hun eigen geloof kunnen belijden, dat is gewoon een taak van elementaire naastenliefde. Een tweede reden om hier huiverig tegenover te staan is, lijkt mij, dat als je werkelijk een moslim ertoe wilt brengen om hier tot het christendom over te gaan, je hem laat vervreemden van zijn eigen vrienden en familiekring. Hij wordt in zekere zin een verstotene. En nu kun je zeggen dat je om Christus wil ook je vrienden en familieleden moet verlaten, dat weet ik wel. Maar dan is het toch wel onze taak om te zorgen dat er een alternatief is. En ik vraag mij af: kunnen wij als Nederlanders, zelfs als nederlandse christenen een alternatief voor de moslim bieden voor dit familieverband dat voor hem zo essentiële is? En dit betwijfel ik. Ik voor mij zie daartoe geen mogelijkheid en alleen al om deze reden zou ik zeer huiverig zijn daartoe bij te dragen.

Dr. B. Wentzel: Wat is nu beslissend: wat wij menen, of wat deze of gene zegt, of staan er ook niet in de Bijbel duidelijke injecties. En dan is voor mij beslissend wat Jezus zegt in het zendingsbevel: Mij is gegeven alle macht in de

hemel en op de aarde. Dus Jezus heeft ook de macht over de Islam, alle macht. Ga dan heen, dus ik moet er op uit. Maakt alle volkeren, ook de arabische volkeren, tot mijn discipelen, volgelingen. Doopt hen in de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, dus gemeenschap met de Drie-enige God, en onderwijst hen. Er komt nog iets bij. Je zult zeggen alweer een tekst. Ja, ik vind het belangrijk wat Jezus zegt, wat Petrus door de Heilige Geest zegt. Hij zegt dit in zijn grote zendingsrede: en in Handelingen: De zaligheid, behoudenis, dat is dus in het grieks sotèria, dat betekent de redding met het oog op het slot, dat zijn de laatste dingen, dus de redding in de eeuwige zin, is in niemand anders. Want er is onder de hemel ook geen andere naam aan de mensen gegeven en dat exclusief: géén andere naam, waardoor mensen behouden worden (hand. 4 12).

Dat behouden is niet iets van menselijk welzijn: geef ze een huis, zorg dat ze een menselijk bestaan hebben, maar de kerk die denkt, of liever het evangelie spreekt altijd over de redding in eeuwige zin. Dus wat mij beweegt is dat ik deze mensen, ook binnen het kader van de Islam, wil brengen tot behoudenis, tot de redding en die kans moet ik hen geven. Zij moeten daarmee in aanraking gebracht worden dat is onze opdracht. Hoe dat moet? Ja, zegt meneer Dirksen, breek je ze dan niet uit hun milieu? Nou dat is mogelijk. Dat heeft Jezus ook al gezegd, als Hij zegt: man en vrouw die zullen tot een tweespalt komen, denk aan Matth. 10, iemands huisgenoten zullen zijn vijanden zijn, wie vader en moeder liefheeft boven mij is Mij niet waard. Dat gebeurt dagelijks, in onze omgeving in Nederland, dat er banden afketsen, Paulus heeft trouwens ook al gezegd als je een ongelovige vrouw trouwt, ga dan maar scheiden.

Maar hoe vang je de mensen, die uit dit klimaat van hun eigen godsdienst wegvallen en alleen komen te staan, op? Daar heb je nu, en dat is de "missing link" en daar moeten wij dan meer aan gaan doen, de gemeenschap der gemeente. Het gaat om de verkondiging van het Evangelie. En als wij geloven, en ik voor mijn persoon, ik geloóf dit, dat Jezus het Licht der wereld is, dan moet dat Licht der wereld uitstralen. Als Jezus Christus de liefde is, dan moet deze liefde blijken. In gezinnen b.v. van man tegenover vrouw, van ouders tegenover kinderen daar is het niet voldoende als men weet: we hebben elkander lief, dat moet uitkomen in woord en in daad. Als liefde niet funktioneert, niet krachtdadig funktioneert dan is er geen liefde. En er staat ook in de Bijbel in de Bergrede, een licht dat zet je boven op de tafel, dat zet je niet onder de tafel. En ik geloof ook van het christen-zijn uit, dat als het geloof een overtuiging is, laat ik zeggen een geestelijk krachtcentrum, dan moet zo'n krachtcentrum uitstralen. Doen wij dat niet, dan doen wij aan het Evangelie tekort, dan doen we aan onszelf tekort, en ook aan het kerkzijn tekort.

Drs. Slomp: Er is onlangs een rapport verschenen in Nederland waarvan de korte inhoud kan worden samengevat: Nederland discrimineert en ik zou er als theoloog achter willen zeggen: en is dus zelf niet bekeerd. Iemand die een ander oproept tot bekering naar zijn eigen geloof, maar die ander niet accepteert, maar diskrimineert op sociale en op religieuze grond, verliest daardoor alle recht om uit te komen voor zijn eigen geloof en mensen op te roepen tot dat diskriminerende geloof. Dat is de praktijk. Nu dus de theorie. Ik zou ook wel wat dat betreft graag een beroep doen op de Bijbel, zoals Ds. Wentsel net deed. Ik geloof nl. dat de moslims die hier zijn hier gekomen zijn in de eerste plaats als vreemden. De vreemdeling is iemand die je hulp nodig heeft. In het O.T. wordt de vreemdeling ook in één adem genoemd met de weduwe en wees. Dat betekent dus dat zij mensen zijn die gerespekteerd moeten worden in hun anders-zijn. Het zijn mensen die niet alleen een minoriteit zijn, maar die ook afhankelijk zijn van anderen hier. Het treft mij telkens weer in Jezus eigen optreden tegenover mensen buiten Israël dat Hij daar vaak juist in een afhankelijke positie is. Ook Paulus is afhankelijk, in ketenen gaat hij door het Romeinse Rijk gedeeltelijk, als gevangene reist hij.

En Jezus is afhankelijk van de samaritaanse vrouw. Hij vraagt om een glas water. Deze rollen van afhankelijkheid zijn omgedraaid in Nederland. De moslim is hier meestal een vreemdeling. Ik vind het eigenlijk erg jammer dat we hier zo als vier christenen aan tafel zitten. Ik zou het heel fijn hebben gevonden wanneer we hier meteen een moslim bij zouden hebben gehad. Bij mijn spreekbeurten heb ik er bijna altijd wel moslims bij om meteen hun eigen reakties te horen.

Prof. Dr. T. Bouman: Mag ik daar iets over zeggen? Het is natuurlijk zo dat we eigenlijk eerst, nou eerst, maar dat we ook als mensen van de kerk met elkaar over deze dingen moeten praten. Het verschijnsel van de Islam in Nederland werpt de christelijke gemeente op zichzelf terug in de zin van: Wat geloven we eigenlijk? Ik geloof dus ook dat het niet zozeer een discussie over de Islam is, dat kan er wel bij aan de orde komen, het gaat helemaal over **ons**-zelf. Zijn wij volkomen openhartig ook naar de gemeente toe, ook als theologen in de zin van hoe is de heilsweg?

Ik begrijp dat Ds. Wentzel zegt, als je inderdaad deze ultimatieve oproep tot het volgen van Christus doet, dat je onmiddellijk bezorgd bent over mensen die deze oproep niet volgen. Hoe reageert U dan?

Drs. J. Slomp: Ik geloof nl. dat meneer Wentzel het begrip zendingsbevel een tikkeltje abstrakt dogmatisch aanpakt op deze manier. Ik ben zelf dertien jaar zendeling geweest in een moslims land. En ik kan dus niet die kontekst waarin je leeft, waarin je werkt buiten beschouwing laten. Dat is ook niet bijbels om dat te doen. Maar ik geloof wel dat deze mensen die hier gekomen zijn, helemaal uit hun kontekst gerukt zijn, helemaal ontworteld zijn. En om deze mensen aan boord te komen zoals sommige organisaties doen met pamfletten en met turkse en marokkaanse boekjes om hen over te halen tot het christelijk geloof tast hen naar mijn smaak aan in hun rechten als minderheid, ook in hun rechten als godsdienstige minderheid.

Ik geloof dat dat een van de eerste dingen is die wij moeten doen, als kerken, nl. de rechten van de vreemdeling overeind houden. Dat is één van de eerste religieuze plichten die wij ten aanzien van hen hebben. Ook hen helpen, onbaatzuchtig helpen. Om ze onbaatzuchtig te helpen om zichzelf te zijn, niet om ze te bekeren.

Prof. Dr. T. Bouwman: Daar wil ik even op inhaken. De vraag was gesteld: Moeten wij aan moslims het Evangelie brengen? We hebben over één punt nog niet gesproken. En dat is een heel belangrijk punt. De Islam is geen godsdienst zoals andere godsdiensten. De Islam is de enige godsdienst ter wereld die in zijn openbaringsboek, dus het van God gegeven Woord, duidelijk spreekt over Jezus Christus. Wij doen dan nu, alsof Jezus Christus in de Islam een onbekende is, die hen verkondigd moet worden. Dat is nl. niet waar. Als U de Koran leest dan zult u zeer vele teksten vinden waarin over Jezus gesproken wordt, zelfs zeer positief over Jezus gesproken wordt.

Daarom als wij met Jezus Christus tot de moslims komen, dan komen wij niet met een vreemde, dan komen wij met een profeet die in de Islam, die in de Koran als profeet is erkend. Dus het is niet zo, zoals mijn leermeester Hendrik Kraemer heeft gezegd: je moet de mensen niet met het Evangelie om de oren slaan. Dit is nl. niet het geval. Er is in de Islam een kennis over Jezus Christus. Waarom zouden wij het gesprek met deze mensen over Jezus Christus niet beginnen? Alle problemen die U genoemd hebt, de vreemdeling in hun poort, ze zijn in een minderheidspositie, ze worden gediskrimineerd, ze hebben hier geen moskeeën, dat is allemaal waar, en daarover moeten we ook spreken en daar moeten we ze helpen. Maar ik zie geen enkele reden waarom wij met moslims niet spreken over iemand, die wij gemeenschappelijk hebben.

Dr. P.R. Dirksen: Wat U zegt: met moslims spreken daar ben ik van harte voor maar dan kom je in een gesprek waarbij luisteren en spreken samengaan. Dat betekent dat wij inderdaad in een open gesprek met de moslims ons eigen geloof presenteren.

Hen zeggen wat ons bezielt, wat onze hoop is, maar dat wij evenzeer bereid zijn om naar hen te luisteren en dat wij niet onbewust toch de gedachte hebben hen te bekeren. Dat is nl. daar een element in. Dat is het risico van ieder contact.

Dat is een kwestie van respekt.

H. Biersteker: Maar het voorkomen van Jezus in de Islam, Ds. Wentsel, wilt u daar nog iets over zeggen?

Dr. B. Wentsel: Natuurlijk, Jezus komt in de Islam voor. Maar daar wordt hij op één lijn gesteld met een reeks van profeten, waarbij dan bovendien nog de Islam zegt: wij zijn toch eigenlijk nog weer een perfectere openbaring. De volstrekte enigheid van de Naam van Jezus Christus, wat Petrus na de Pinksterdag zegt: er is géén andere Naam, dáárom gaat het. Daardoor kom je bij God de Vader, daardoor deel je in het eeuwig Koninkrijk. Die exclusiviteit die vind ik niet in de Koran. En daarom, misschien is dat ook wel juist, het is een uitgangspunt, een gespreksmogelijkheid, maar daar zal het dan op botsen, op dat. Dan moeten wij ons niet schamen en zeggen, goed, jullie hebben Jezus ook, nee, jullie hebben er een fragment van, die moet helemaal uitgroeien tot een volheid en een exclusiviteit. En dan zal je ook die Koran anders gaan zien. Nu wou ik er nog één opmerking bij maken. Geloof u niet in de kracht van de waarheid, de kracht van de Heilige Geest, als Paulus schrijft: het Evangelie een dynamiet een kracht van God is tot zaligheid. Als hij dat vertelt dat daar mensen door geraakt worden en dat dan heel die problematiek die u stelt, "opzettelijk of onopzettelijk", "situatief", "kun je dat wel doen"? dat valt allemaal weg, dat is theorie als je met het Evangelie in aanraking komt. Dan krijg je een gesprek, een gesprek over de Naam, daar gebeurt iets. Daar worden beslissingen genomen. En daar voelen mensen zich gelukkig. Daar worden mensen geraakt. Daar gebeurt iets door de Heilige Geest. Maar daarom moet je het niet zo moeilijk maken in die zin dat je zegt: kun je dat wel gaan doen, is het wel verantwoord, nee, je moet de volle overtuiging hebben dat je met de geweldigste boodschap die je kunt brengen, bij hen aankomt en dat ze nu gelukkig worden.

Over de hele wereld is er over deze vraag grote verwarring. Met name ook over die vraag van die ene naam. Nu is het eigenlijk zo, ik heb begrepen: ds. Slomp, u houdt zich bezig met de toerusting, voor de ontmoeting, zoals dat heet, van christenen met de Islam. Toerusting dat doet me eigenlijk denken aan iemand een wapenrusting aantrekken. Is dat uw bezigheid?

Drs. J. Slomp: Je zou kunnen zeggen, inderdaad, als ik even terug mag komen op dat punt van de vreemdeling, de vreemdeling onder Israël die had het recht om zichzelf te zijn. Wel werd er gewaarschuwd, werd de Israëliet gewaarschuwd, niet de godsdienst van de vreemdeling aan te nemen. In die zin zou je kunnen zeggen: toerusting. Mijn werk is dus niet om tegen christenen te zeggen: Het is één pot nat, worden jullie maar moslim. Ik geloof inderdaad dat het belangrijk is, dat de vragen die de presentie van de Islam, en er wonen op het moment 5 miljoen moslims in West Europa, ons stelt, dat daarop ingegaan wordt. Vragen als: wie is Mohammed, over wie gaat het in de Koran, over God, over dezelfde God waar ook sprake van is in de Bijbel, ja of nee? Dat is merkwaardig genoeg nog steeds voor vele christenen een vraag. Op dit soort vragen wordt dus ingegaan in mijn gesprekken. Ik merk ook telkens weer dat de mensen nooit de Koran gezien hebben. Daarom heb ik hem meegenomen vanmiddag, zodat mensen dus ook de kans krijgen om eerst eens te luisteren naar de Islam, voordat ze gaan zeggen: deze mensen staan buiten het heil, buiten de zaligheid. Want ik hoor nl. in de Koran ook een heleboel meeklinken wat mij vertrouwd is uit de Bijbel. Want niet alleen Jezus wordt genoemd, maar ook Abraham wordt genoemd en vele andere profeten. Je zou historisch kunnen zeggen: bij de Islam, bij de wieg van de Islam hebben Jodendom en Christendom gestaan. Je kunt niet zeggen: O, het is een godsdienst die helemaal buiten de openbaring staat. Ook zou ik niet willen zeggen: die staat buiten de bijzondere openbaring.

H. Biersteker: Is het niet zo, dat de verlegenheid over deze ontmoeting, dus ook bij veel mensen in het christelijke deel van Nederland, wat natuurlijk steeds kleiner wordt, dat bij die ontmoeting, dat daardoor een grote verwarring ontstaat over de andere godsdiensten. Dat het misschien een van de redenen is, dat men in dit land volstrekt langs elkaar heen leeft? De Islamitische gastarbeiders en de Nederlanders. Dat tafreel zie je iedere dag voor je. En dat dáárom een heleboel mensen zeggen: waar moet je nu eerst mee beginnen? En dat het daarom een enorme spanning geeft als je meteen met deze complexe zaken op elkaar afkomt?

Of anders gesteld: met wie voelen we ons meer verwant? Met de volkomen gese-
culariseerde, vermaterialiseerde Nederlander of met de vrome moslim, die toch nog een God aanbidt?

Wat is uw antwoord daarop?

Drs. J. Slomp: Ik zou bijna zeggen met de moslim, ja.

Prof. Dr. J. Bouman: Ik zie haast de moslims als, laat ik zeggen, als meer bij mijn hart dan de volkomen vermaterialiseerde, gese-
culariseerde Nederlander. Ik geloof dat de christenen eraan gewend zijn geraakt om heel wat gese-
culariseerde Nederlanders om zich heen te hebben, maar dat ze eigenlijk nog nooit een echte gelovige moslim hebben ontmoet. Ze weten dat ze er zijn, maar als je eenmaal met moslims hebt geleefd, en je hebt ze gezien in hun geloof dat vaak beschamend is en in hun gehoorzaamheid, dat moet er wel even bij gezegd worden, dan ga je er anders over denken. Dan is het geen abstrakt systeem, dan denk je aan levende mensen met een levend geloof. Dan kun je niet meer doen alsof het om een abstrakt systeem gaat, om een abstrakt geloof. Ik moet denken aan een boek van Carl Gustav Jung waarin hij schrijft over de moderne mens als iemand die op zoek is naar een ziel die hij niet vindt. Mijn ervaring van mijn leven onder de moslims zegt: de moslim heeft een ziel. Ik zou het zo formuleren: zending onder moslims hier maar dan als onderdeel van de taak van de kerk in heel West Europa. We mogen dat er niet uitpellen, we kunnen het ene niet doen zonder het andere, en gelijk, dat ben ik helemaal met u eens, Dr. Dirksen, als wij alleen maar het Woord verkondigen en niet letten op hun sociale en maatschappelijke welzijn, dan zijn we eenvoudig niet geloofwaardig.

H. Biersteker: Maar zegt u dan: eerst zorg voor het sociale en maatschappelijke welzijn, of zegt u: we moeten gewoon in ieder geval daarvoor zorgen en wat er dan verder gebeurt tussen ons, dat moeten we maar afwachten?
Of zegt u: het moet de aperte bedoeling zijn, het moet erachter?

Prof. Dr. T. Bouman: Nee, nee, nee, als de liefde aanwezig is, komt dat vanzelf. Ik geloof nl. dat alle opzettelijke methodes van evangelisatie met moslims uit de boze zijn. Die creëren meer vijandelijkheid en afweer dan dat ze begrip wekken. Het is nl. zo dat deze acties met name door de minderheid worden ervaren als bedreigend voor hun eigen identiteit. Ik heb zelf jarenlang in een christelijke minoriteit geleefd en ik zou het een grote bedreiging hebben gevonden wanneer de moslims gezegd zouden hebben: wij moeten de christenen islamiseren. De Islam is ook nl. een-missionaire godsdienst, ook een godsdienst met een roeping in de wereld. Zij noemen hun zending wel geen zending, maar dâwa, uitnodiging tot de Islam. En ik geloof dus dat we deze wereldkontekst gerust buiten beschouwing mogen laten. Ik geloof wel in zending in die zin dat wanneer moslimse burens en christelijke burens die alle twee even arm zijn of in dezelfde situatie verkeren met elkaar praten over het geloof dat dan in zo'n gesprek iets gebeuren kan. Maar ik geloof niet dat er in een gesprek iets gaat gebeuren waarbij wij koloniale methoden gebruiken, wij de machtige Westerse kerken, wij gaan met al onze activiteiten, met onze literatuur, enz., ons werpen op de moslimse minderheid hier. Die zich niet verdedigen kan en tegen dat soort methodes zeg ik hartgrondig nee. Dit is iets dat fout is.

Dr. B. Wentzel: Wat Ds. Slomp daar zegt, daar is geen enkele vrees voor. Want vindt u dat de kerken in het Westen zo machtig zijn?

Ik dacht het helemaal niet, het zijn zwakke kerken. In de tweede plaats: is de getuigeniskracht van de kerken zo groot? U zult ontdekken in de praktijk (u bent nu een tijd weggeweest) maar ik heb al die tijd in Nederland gezeten, die kerken zijn er niet, laat ik zeggen, profetisch, getuigende gemeenten. Daar zitten enorme remmingen. Laten we zeggen in Zuid Amerika heb je die enorme Pinksterbeweging, waar waarschijnlijk ook wel kritiek op te leveren valt; die enorme getuigeniskracht ontplooit zodat de mensen genoopt worden, van bin-nenuit, de rijkdom van hun geloof prijs te geven. Dat tref je niet zo vaak aan. Dus als je mij vraagt, waar zit het in, nou, ja, dan zou ik zeggen: wij moeten bidden om de Heilige Geest. Waardoor is de gemeente van Jeruzalem de boodschap gaan vertellen? Doordat de Heilige Geest uitgestort werd. En door-dat zij ook zo buiten Jeruzalem gedreven werden, en nota bene aan hun eigen volksgenoten die Jahweh, de Heere, wel kenden, gingen vertellen dat ze mis waren. Nu, als je ooit ergens een beweging hebt gehad, waarbij de naam van Jahweh op Jezus klapte, want ze kenden die Jahweh wel, waarbij als het ware Jezus op Allah klapte, laat ik hetzo eens zeggen, dat is iets anders, dan is het daar geweest. Dus, ik ben niet zo bang voor de imperialistische westerse kerken die in die minderheidsgroep...nee echt niet. En daarom zou ik ook nog van de heer Slomp willen horen: hoe denkt u daar nou over, over wat ik dan noem: bijbelse begrip sotèra, ik zeg expres het griekse woord sotèra, omdat als je welzijn zegt, dat is te weinig, zeg je heil dan...

H. Biersteker: Wat betekent sotèra?

Dr. B. Wentzel: Nou, dat is dus het eeuwig welzijn tot en met de nieuwe aarde. Dat is het begrip heil. Nou, dat zit er bij mij achter.

H. Biersteker: Dat drijft u aan, zou je kunnen zeggen.

Dr. B. Wentzel: Dat drijft mij voort om te zeggen. Paulus zegt: opdat ik ook enigen mocht redden.

H. Biersteker: Is het dus: liever morgen dan vandaag?

Drs. J. Slomp: U gaat er steeds nog vanuit, ook bij de heer Wentzel, dat de Islam buiten het heil en buiten de redding staat. Zonder meer. Dat beluister ik nl. de hele tijd. In de tweede plaats zou ik er op willen wijzen, iets dat telkens weer aan de orde is gekomen, ook bij internationale gesprekken, dialo-gen, tussen moslims en christenen, dat is nl. het feit dat de kommunikatieka-nalen tussen moslims en christenen de laatste eeuwen behoorlijk verstopt zijn geraakt. En daarom blijft een heleboel van wat er wordt gezegd, abstrakt. Blijft buiten de werkelijkheid. Ik geloof dus ook dat wij in Nederland niet kunnen zeggen: prioriteit nr. 1 is verkondiging, of is naastenliefde; prioriteit is accepteren en relatie opbouwen. Mensen accepteren als ingezetenen, als medebur-gers, als naasten, als burenen, -voordat je over iets anders gaat beginnen. Ik ge-loof dat inderdaad ook de heilsdaad begint met: accepteer je een ander. God accepteert de mens. God gaat uit van het feit dat Hij die mens geschapen heeft. En dat is ook een gegeven waar een moslim vanuit gaat.

De Wereldraad van Kerken heeft in juni 1976 met een aantal vooraanstaande mos-lims een aantal afspraken gemaakt over onchristelijke en onislamitische metho-den in de zending van beide godsdiensten.

En ik geloof dat het heel goed zou zijn wanneer deze afspraken grote bekend-heid zouden krijgen. Want dat zou de helft van onze problemen oplossen. Nl. dus de agressieve methodes waar die uitgaan van gebrek aan besef van wie die ander is, gebrek aan godsdienstvrijheid, die uitgaan van machtsmiddelen tegen-over zwakke minderheden, die diskrimineren met name ook van de moslimse wereld. Maar ook in de westerse wereld wat betreft het bouwen van kerken of moskeën, en al dergelijke dingen meer. Ik geloof dat we dus ook (en dat kwam heel vaak naar voren) het misbruik maken van de diaconia, dus dat is het helpen van ie-mand met de bedoeling om hem over de streep te trekken, naar de eigen godsdienst, moeten veroordelen.

PUBLIKATIES

- 1) "Waar hoor ik bij?" door J. Th. Rijk
De tweede generatie van buitenlandse werknemers in Nederland.
Uitgegeven door "Cura Migratorium"
Hinthamerstraat 177 Den Bosch tel. 073-145159
- 2) Rapport over gezins- en huwelijksproblematiek in kultureel-gemengde gezinnen met mediterrane vader en Nederlandse moeder.
Het onderzoek werd verricht door Averroës Stichting
Kralenbeek 930
Amsterdam tel. 020-909100
Uitgegeven in samenwerking met Min. C.R.M.
Staatsuitgeverij-'s Gravenhage

Redactie:

- P. Backx, Witte Pater, in dienst van de Cura Migratorium. Eindredakteur.
adres: Kruiskampsingel 365, Den Bosch tel. 073-135926
- J. Slomp, predikant in alg. dienst van de Ger. Kerken.
adres: stencentrum P.B. 202 Leusden tel. 033-43244
- J. Rijk, secr. van het R.K. Vreemdelingen Pastoraat.
adres: Hinthamerstraat 177, Den Bosch tel. 073-145159
- G. Linssen, provinciaal van Scheut.
adres: Sparrendaalseweg 5, Vught tel. 04118-1217
- H. Obdeyn, wetensch. medewerker in Gesch. Universiteit van Nijmegen.
adres: Weth. Broekmanstr. 47, Weurt-Beuningen tel. 08897-3359

Inhoudsopgave van de verschenen nummers vanaf Mei 1974 t/m Dec. 1978.

- 1 Gedachtenwisseling over dialoog tussen Islam en Christendom.
- 2 Dialoog Islam-Christendom gezien van Islamitische zijde.
- 3 Vastenmaand Ramadan.
- 4 Met Moslims in gesprek over God.
Reaktie en gedragspatroon van de Moslim in onze Westerse samenleving.
- 5 De Bedevaart naar Mekka en het Offerfeest of Aïd el Kebir.
- 6 Kanttekening bij een experiment en Islam in konfrontatie met Christus.
- 7 Islam in konfrontatie met Christus, II en preek bij Eucharistie-viering.
- 8 De Islam en de problemen van onze tijd (interview met de Sheikh v. Al-Azhar)
- 9 Internationaal Congres van Moslims en Christenen te Cordoba.
De R.v.K. te Soest op weg naar de ontmoeting met moslimse plaatsgenoten.
- 10 Inleiding over de Islam door een Christen, aanvaardbaar voor een Moslim.
- 11 Voorschriften met betrekking tot verboden spijzen en dranken.
- 12 De moslim-kalender in de arabische landen.
- 13 Moslims vasten en wij Christenen.
- 14 De Islam en de Bijbel.
- 15 Moslims onder ons.
- 16 Moslims vieren Offerfeest - Bedevaart naar Mekka - Brieven van een Hazjj.
- 17 De Islam op zoek naar het heil.
- 18 Christus volgens de Koran.
- 19 Christus volgens de Koran, het mysterie van Christus dood.
Mohammedanen of Moslims?.
- 20 Samenleven met buitenlandse werknemers - Buitenlanders binnen of buiten -
Ziekenbezoek bij buitenlandse werknemers.
- 21 Joden-Christen-Moslimgroepen in Europa - Dialoog: iedere vorm van kommunika-
- 22 Houdingen die een rol spelen in de ontmoeting met Moslims. tie.
- 23 De Libanon.
- 24 Christenen in Transjordanië.
- 25 Het rituele gebed in de Islam.
- 26 Syrië.
- 27 Jerusaleem.
- 28 Christenen in Turkije.
- 29 Het Iraakse meisje.
- 30 Persoonsrecht en familierecht in Moslimlanden.
- 31 Het gemengde huwelijk.
- 32 Ter verantwoording en Lezersonderzoek.
- 33 Dialoog tussen Moslims en Christenen en de godsdienstige gevoeligheden.
- 34 De Islam en de Schriften. Resultaat lezersonderzoek.
- 35 Het gemengde huwelijk II.
- 36 Imam en Moskee.
- 37 Goed en kwaad in de Islam.
- 38 De Ahmadiyya-gemeenschap.
- 39 Conferentie in Salzburg.
- 40 Het gebedssnoer in de Islam.
De "99 schoonste namen" van God.
- 41 Het gebruik van islamitische gebedsteksten in de christelijke liturgie of
bij minder officiële gelegenheden. en uit de aktualiteit.
- 42 Abraham in de Koran - uit de aktualiteit in Iran en Indonesië - moskeën
in Nederland - antwoord op vragen m.b.t. steun aan de Kerkmarokkanen.

